

Biologická posouzení v rámci zpracování dendrologického průzkumu v Královské oboře Stromovka

Od roku 2014 spolupracuje oddělení péče o zeleň odboru ochrany prostředí MHMP v rámci aktualizace dendrologického průzkumu v Královské oboře Stromovka se specialisty (entomologem Doc. PaedDr. Janem Farkačem, CSc., chiropterologem RNDr. Petrou Schnitzerovou, Ph.D a ornitologem Mgr. Lukášem Viktorem), kteří provádějí biologická posouzení v rámci zpracování dendrologického průzkumu. Jejich postřehy a doporučení jsou jedním z podkladů pro dendrologa. Stromovka je hojně navštěvována. Dendrolog musí při vyhodnocení podkladů upřednostnit hledisko provozní bezpečnosti. Pokud je možné strom vytipovaný specialistou ošetřit arboristickým zásahem, přistupujeme k tomuto řešení. Obnovy vegetačních prvků probíhají postupně. Dendrologem navrhované etapizace zásahů přihlíží i k podkladům specialistů.

Stromovka z pohledu entomologa

Entomolog: Doc. PaedDr. Jan Farkač, CSc.

Přírodní památka Královská obora je významný přírodně krajinářský prvek na horninách ordovického stáří, které jsou překryty hlinitými, písčitými a štěrkovými náplavy nejnižší vltavské terasy, s domácími a cizokrajními dřevinami a refugii vzácných, mnohdy ohrožených druhů živočichů, především bezobratlých.

Při průzkumech prováděných v posledních patnácti letech byla zjištěna z bezobratlých živočichů přítomnost např. 25 druhů měkkýšů, 69 druhů stromových ploštic, 227 druhů motýlů, 109 druhů blanokřídlých nebo 140 druhů vybraných čeledí brouků. Řada z nich patří mezi vzácné druhy vázané na lužní porosty, dřeviny samotné, a to jak na dřevo jejich kmenů, větve nebo listy, ale u starých a přestárlých stromů i na interiéru jejich dutin.

Bylo zjištěno dvanáct ohrožených druhů čmeláků: čmelák *Bombus barbutellus*, čmelák hájový (*B. lucorum*), čmelák *B. hypnorum*, čmelák lesní (*B. sylvarum*), čmelák luční (*B. pratorum*), čmelák *B. pascuorum*, čmelák cizopasný (*B. rupestris*), čmelák pruhovaný (*B. subterraneus*), čmelák skalní (*B. lapidarius*), čmelák *B. vestalis*, čmelák zahradní (*Bombus hortorum*) a čmelák zemní (*B. terrestris*). Z ohrožených druhů motýlů zde běžně poletuje batolec červený (*Apatura ilia*) a otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*). Na staré duby je svým několikaletým vývojem vázán náš největší brouk, ohrožený roháč obecný (*Lucanus cervus*). Z významných xylofágních druhů hmyzu jsou to např. ploštice z čeledi Anthocoridae *Anthocoris gallarumulmi* (De Geer, 1773) a *Anthocoris pygmaeus* (Fallén, 1807), z čeledi Acanthosomatidae *Elasmucha grisea* (Linnaeus, 1758), z čeledi Pentatomidae *Pentatoma rufipes* (Linnaeus, 1758) – druhy indikující ve značné míře poměrně přirozené biotopy se starými soliterními listnatými stromy. Z brouků nostaců (Curculionidae) byl vzácně zjištěn druh s reliktním charakterem výskytu *Phloeophagus thomsoni*.

Velmi důležité je dlouhodobé zachování různověkosti stromů v parcích i stromořadích, tak aby pro druhy vázané na staré a přestárlé stromy byly neustále v zásobě stromy dorůstající a po rozpadu těch nejstarších stromů se staly stromy náhradními, ve kterých zmiňované druhy najdou svá nová útočiště.

Obnova Stromovky a netopýři

Chiropterolog: RNDr. Petra Schnitzerová, Ph.D a kol.

V souvislosti s probíhající obnovou Královské obory Stromovka byl na podzim 2014 proveden také předběžný průzkum výskytu netopýřů. Z hlediska netopýřů se jedná o lokalitu velkého významu, a to jak z důvodu bohaté nabídky potravních stanovišť, tak vzhledem k množství různých typů úkrytů. Celkem byl ve Stromovce dosud zjištěn výskyt deseti druhů, jedná se o netopýra velkého, n. řasnatého, n. vodního, n. večerního, n. rezavého, n. černého, n. parkového, n. nejmenšího, n. ušatého a n. pestrého. Všechny uvedené druhy netopýřů (s výjimkou netopýra velkého a n. večerního, kteří se v nich vyskytují pouze příležitostně) hojně využívají úkryty ve stromech – v dutinách kmenů a větví, v prasklinách, ve štěrbinách pod kůrou apod. Tyto úkryty mohou netopýři obývat prakticky ve všech obdobích roku. Velký význam mají zejména pro letní kolonie samic s mláďaty, některé z uvedených druhů (zejména netopýr rezavý a parkový) v dutinách stromů však velmi často také zimují.

V průběhu září a října 2014 proběhla ve Stromovce první etapa průzkumu v části Dno bývalého rybníka, Starý park a Severní svahy.

Během něj bylo nalezeno 12 obsazených úkrytů v dutinách stromů a v dalších desítkách stromů byly detekovány potenciálně využívané úkryty. U těchto stromů byl navržen nejvhodnější postup ošetření tak, aby plánované zásahy netopýry co nejméně ohrozily. V některých případech byl doporučen pouze bezpečnostní řez a ponechání torza stromu, jindy bylo navrženo vhodné načasování kácení a následné vyvěšení speciálních netopýřích budek, které mohou netopýrům sloužit jako náhradní úkryty. Pro stromové druhy netopýrů je totiž typické současné využívání většího množství úkrytů (může se jednat o 40 – 60 míst), které se většinou nacházejí poměrně blízko od sebe, v okruhu několika set metrů. V rámci těchto úkrytů se netopýři v průběhu roku stěhují v závislosti na měnících se mikroklimatických podmínkách. Pro splnění jejich ekologických nároků je proto důležité zajistit v daném území poměrně vysoký počet vhodných úkrytových možností.

Obnova dřevin ve Stromovce z ptačí perspektivy

Ornitolog: Mgr. Lukáš Viktora

Do plánů na obnovu Královské obory – parku Stromovka promluvili i ornitologové. V průběhu podzimu byly dendrology vytipované dřeviny na dně bývalého rybníka posuzovány z hlediska jejich atraktivity pro ptáky, kteří patří mezi významné obyvatele parku. Stromy slouží ptákům jako zdroj potravy, a to jak jejich plody a semena, tak i hmyz, který je na ně vázán. Poskytují jim celoročně úkryty a sezónně pak slouží jako hnízdiště, ať už se jedná o koruny, nebo dutiny a polodutiny v kmenech a větvích stromů.

Významnou složkou ptačí fauny jsou třeba šplhavci, zastoupení nejenom relativně běžnými druhy – strakapoudem velkým a žlunou zelenou, ale i pro městské prostředí netypickým strakapoudem prostředním. Ten ke svému životu potřebuje výrazné zastoupení odumírající dřevní hmoty listnatých stromů. Prostorné dutiny zase ke hnízdění i jako úkryt vyhledávají kavky obecné, které hnízdí i v okolí parku na městské zástavbě. Díky opravám a rekonstrukcím domů však často přicházejí o hnízdiště. Azyl jim může poskytnout dostatek stromových dutin.

Proto byl v případě některých stromů namísto kácení doporučen bezpečnostní řez, případně ponechání jejich torz. Tam, kde tato opatření nebyla především z bezpečnostních důvodů možná, došlo na instalaci dostatečného počtu náhradních hnízdišť – budek. Byly doporučeny typy, odpovídající svými rozměry a umístěním potřebám ptáků, kteří v parku žijí. Od sýkor až po již zmíněné kavky.

Zároveň byly doporučeny vhodné typy dřevin pro novou výsadbu, především těch, které jsou typické pro daný typ prostředí - nížinu v blízkosti vodního toku.